

Betraktelse över en väderpinne – artikel till tidningen Hemslöjden 2004/3

Du sitter på verandan en sommardag och lyssnar på regnet. Iakttar hur dropparna förmår sätta hela naturen i rörelse. Du ser färgerna förändras. Blommor och träd dricker sig mätta. Gäspar. Stänger. Kurar.

Konsten att läsa naturens vädertecken är urgammal. Egentligen borde den moderna meteorologin ha tagit död på denna folkkonst. Men det tycks finnas en fascination i vädrets växlingar som håller den levande. Nu täljer vi väderpinnar som aldrig förr. På verandor och husväggar sätts dessa grenar av gran upp för att vi med egna ögon ska kunna följa vädrets nycker.

Väderpinnen reagerar på luftens fuktighet. En bra väderpinne ska ha mycket liv i sig, då ger den bäst utslag vid väderförändringar. En riktigt pigg pinne får formen av en glad hundsvans när det är sol och torrt och den ska sloka ordentligt när det är regnigt och blött. Ibland ser man dessvärre pinnar som bara pekar stelt, lite upp och lite ner. Ungefär som en diktators finger.

Virkesvalet är a och o när det gäller väderpinnar. Om en finsnickare väljer ett ämne som har vuxit harmoniskt och jämnt för att få så lite rörelse som möjligt i träet, så väljer väderpinnemakaren en gran som haft det riktigt kämpigt under uppväxten. Det är i sådant virke som de behövliga spänningarna finns. I de äldre skogarna kan man ofta se lämpliga granar. Dom står där och ser klena ut under de höga träden. Men skenet bedrar.

Granar som växer under höga träd får kämpa på flera sätt. Dels för att få ljus och näring men också för att orka hålla sina egna grenar uppe. När grenarna växer blir de tunga och trycks neråt. De skulle kunna gå av om inte granarna hade den egenskap som också gör dem så lämpliga till väderpinnar; förmågan att bygga upp extra fibermassa som stöd på undersidan.

Det är därför viktigt att veta vad som är upp och ner på en väderpinne. Rörelsen är ju störst i grenens undersida, i den så kallade tryckveden. När solen skiner drar de runda och spänstiga extracellerna ihop sig, då rör den sig neråt. Men när regnets droppar faller, fylls cellernas hålrum och pinnen blir faktiskt längre och svänger därmed uppåt. Det är mycket roande att följa sin väderpinnens rörelse mot verandaväggen. Men det gäller att spika upp den rätt, för vi vill ju att den ska peka uppåt när det är vackert väder.

Bildtexter till betraktelse över en väderpinne

Gör en väderpinne

Bild: i storskog nr 6

Håkan Apelryd i Skredsvik tar Hemslöjdens läsare med ut i skogen i norra Bohuslän. Det är i storskogen du finner lämpliga ämnen till väderpinnar; på de små och senvuxna granarna. Som du ser har grenarna byggt extra fibermassa på undersidan, särskilt intill stammen. Det är denna ved som avgör om din väderpinne blir livlig och potent.

Bild: tillverkning nr 12 eller 14

Kapa av stammen någon decimeter över och under de grenar som ska bli väderpinnar. Välj ut dom som är raka och kvistfria. Väderpinnar kan variera i tjocklek och längd men ju tunnare gren desto mer rörlighet.

Bild: barkning nr 35

Klyv stammen och tälj den plan så att den kan sitta stadigt mot väggen. Redan nu måste du hålla reda på vilken som är grenens undersida. Det är ju den som ska vara uppåt när pinnen spikas upp. Barka sedan försiktigt. Om fibrerna i grenen skadas bryts fuktens flöden och pinnens rörlighet minskar. Det är ganska lätt att barka men den bästa tiden är givetvis när träden savar.

Bild: färdig pinne nr 38. Alternativt pinne på veranda

Borra slutligen hål och sätt upp väderpinnen i ett fritt läge där den utsätts för både sol och fukt. Pinnen kan utformas så att den antingen placeras parallellt med väggen eller rakt ut.

Vill du pröva på att göra en väderpinne men inte känner någon markägare som Håkan Apelryd gör, kan du försöka med din gamla julgran. Man kan ha tur.